Ч. 287 Неділя 22 грудня 1896 (3 січня 1897). Рік VI

Виходить у Львові що дня (крім неділь і гр. кат. сьвят) о 5-ій годині по полудни.

Редакция і Адміністрация: улиця Чарнецкого ч. 8.

Письма приймають ся лиш франковані.

Рукописи звертають ся лиш на окреме жаданє і за зложенєм оплати почтової.

Рекламациї незапечатані вільні від оплати почтової.

НАРОДНА ЧАСОПИСЬ

Додаток до „Ґазети Львівскої".

Передплата у Львові в бюрі дневників Люд. Пльона і в ц. к. Старостах на провинциї:
на цілий рік зр. 2·40
на пів року „ 1·20
на чверть року „ —·60
місячно . . „ —·20
Поодиноке число 1 кр.

З почтовою пересилкою:
на цілий рік зр. 5·40
на пів року „ 2·70
на чверть року „ 1·35
місячно . . „ —·45
Поодиноке число 3 кр.

Сойм.

(2. засїданє з дня 29 грудня 1896).

Поясненя правительственного комісаря.

Послїдною точкою порядку дневного було провірене вибору посла Тадея Стажиньского з куриї громад сїльских повіта жовківского. Видїл краєвий вносив щоби вибір сей удобрити а пос. Окуневский жалував ся при сїй нагодї, що вибір не відбув ся зовсїм леґально. Відтак промовив правительственний комісар ґр. Лось:

При провірюваню виборів ще в минувшій сесиї жалував ся пос. Окуневский, що Видїл краєвий предкладає вис. Соймови справозданє о виборах, против котрих були внесені протести, не удїляючи поперед протесту Намістництву для розслїду закидів наведених в протестї. В сїм случаю відпадає той закид, бо Видїл краєвий удїлив протест Намістництву, котре вислало свого делеґата для переведеня доходженя, а вислїдок того удїлено вис. Палатї.

Мушу висказати жаль, що посол той в своїй промові приняв за підставу закиди так, як они представлені в протестї без взгляду на вислїдок переведеного доходженя. Я очевидно мушу станути на иншім становищи і приняти за підставу то, що виказало доходженє — а тогди дійду до иншого вислїдку.

Закиди піднесені против вибору посла з куриї громад сїльских повіта жовківского суть численні і тяжкі. Вимірені они против особи старости, або против поступованя инших орґанів староства.

Против особи старости вимірені два закиди, іменно, що мав сказати о. Саноцкому „що мусить робити так, щоби не вибрано дра Короля, бо инакше сам би був потягнений до одвічальности" — і що староста робив пресию на начальників громад, кажучи до них, „що буде їх душити як оливу", коли не підуть єму на руку при сих виборах.

Оба ті закиди показали ся неоправданими. Староста покликуючись на присягу службову, зізнав до очий о. Саноцкому, що не він о. Саноцкому але о. Саноцкий єму оказав, „що Намістник порозгане старостів, коли рускі кандидати при виборах перейдуть", на що староста очевидно не лишив о. Саноцкого без належної відповіди. Що же до оливи, то два наведені в протестї сьвідки впрост тому заперечили, подаючи, що староста лиш інформував війтів, як мають бути уложені списи виборчі і т. д., не уживав однак ніяких погроз.

Піднесено в протестї дальше, що нїгде не оголошено речинця і місця маючих відбути ся правиборів, що повідомленя о днї і місци виборів мали діставати до власних рук комісарі виборчі, котрі аж на дорозї вписували речинець виборів і посилали післанцями до громад.

Що той закид не має ніякої основи, доказує долучений до протесту окружник староства з 17 серпня 1895, ч. 17.767, розісланий до всїх громад в повітї, в котрім повідомлено громади о речинци і місци правиборів — а крім того доставлені при доходженю докази доручення того окружника тим зверхностям громадским, о котрих протест згадує, з виїмкою тих громад, що відбирають письма своїми післанцями. Переслухані протоколярно війти, присяжні і писарі громадскі, наведені в протестї, зізнали, що оголошенє маючих відбути ся виборів, одержали на кілька або кільканайцять днїв перед речинцем і що оголосили єго в громадї, як потреба. При мундованю, що правда, пропущено кілька слів що-до місця вибору, але те не змінило змісту окружника, скоро війти єго зрозуміли і точно виконали.

Піднесено дальше закид, що до громад Туринка, Блищиводи, Вязова і Артасів комісарі виборчі приїхали потайком, щоби їх нїхто не видів і переводили правибори в присутности кількох замовлених виборцїв і жидів. Переслухані в кождій громадї війт, присяжний і писар зізнали, що комісар виборчий приїхав публичною дорогою, так, що кождий міг єго видїти та в кождій з тих громад переведено вибори в означеній годинї і означенім місци.

Неправдивим показав ся також закид, що в Боянци комісар казав голосувати на того, на кого війт буде голосувати, бо на 30 голосуючих ще перед війтом віддало 10 свої голоси. Так само неправдивим показав ся подібний закид що-до громад Нагірцї і Любеля, бо війт, присяжний і писар тих громад зізнали, що комісар не намавляв нїкого.

Дальше піднесено, що в громадї Вулька кіньска сфальшовано акт виборчий, іменно, що комісар додав війтови один голос. Річ була така, що війт голосував зовсїм виразно на себе і аж по голосованю сказав, що якось не випа-

14)

Децо з технїки.

III.

Технїка а технольоґія. — Вага і значінє наук технїчних. — Технольоґія механїчна і хемічна. — Сирий материял і єго перерібка. — Олїї і живицї. — Шеляк, копаль, сандарак, мастикс, дамара і елемі. — Терпентина. — Каучук і ґутаперча. — Бурштин, єго история і значінє в торговли і промислї. — Покости і лякери. — Лїнолеум.

(Дальше)

Попереду вже згадали ми, що стародавні Греки звали бурштин „електрою" і купували єго від Фенікіян. Історня бурштину з тих часів показує не лиш, якими дорогами ходила тогди торговля, але й дає нам важні вісти про племена, замешкуючі в ту пору північну часть Европи та показує нам то місце, де від найдавнїйших часів бурштин находив ся.

Вже у Гомера в 15-ій піснї Одисеї єсть згадка про чоловіка, що вийшовши з корабля продає золоту спинку, висаджену бурштином; характеристика єго дає нам досить вірний образ проворного купця фенікійского. Але не лиш через самих Фенікіян діставав ся бурштин до Грециї; єсть здогад, що торговля ним ішла сухопутєм з двох сторін: мабуть таки через наш край або теперішну Росию та через Балкан, а відтак через теперішну Німеччину до Адрийского моря, мабуть в сторони нинїшного Триєсту або Венециї. Однакож найбільшу часть бурштину привозили Фенікіяни морем. Звідки они єго брали, се було їх тайною купецкою. Грецкі купцї в Масилиї (нинїшне місто Марсейль у Франциї) дивились кривим оком на то, що Фенікіяни наживали собі з цини та бурштину великих маєтків, отже постановили вислїдити фенікійску тайну. Они змовили ся і на 300 лїт перед рожд. Хр. вислали потайком знаменитого грецкого ученого, Пітеаса, математика і неаби якого знатока тодїшної землї, щоби він вислїдив, звідки Фенікіяни привозять бурштин. Пітеас обплив Ішпанію, поплив до Анґлїї, до устя ріки Тамизи, звідси до устя ріки Рену і відкрив тут край, званий „Ґермара" (Ґерманія, Нїмеччина), а дальше над рікою Лабою (Ельбою) край Остіонів ще дальше поза кімберийским півостровом (нинїшною Данією) великий залив, над котрого полудневими берегами жив якийсь нарід званий Ґутонами (Ґоти) і наконець якісь острови, що лежали на мори від кімберийского острова аж до устя Рену, з котрих Фенікіяни брали бурштин. Сї острови назвали Греки „Електрідами" т. є. бурштиновими островами.

Отже через Пітеаса довідуємо ся перший раз, що бурштин вже в глубокій старинї привожено десь із сторін північного і балтийского (всхідного) моря. Пітеас був тої гадки, що бурштин то закаменїла морска піна. Пізнїйший грецкий писатель, Філемон, котрий мабуть користував ся працями Пітеаса, говорить вже про два роди бурштину, викопуваного із землї: один єсть білий, подібний до воску, і зве ся „електрон", а другий темнїйший, званий „свалїтернїкон". Перша часть сеї послїдної назви, слово „свалї", єсть ґерманьского походженя; „свалїн", в даньскій і анґлїйскій мові ще й нинї уживане слово „свале", значить „холод", „тїнь". Отже навіть і сама назва бурштину вказувала на єго походженє з ґерманьских (нїмецких) сторін. Замітне ще й то, що римскі женщини мали звичай держати для охолоди кульочки з бурштину в руках. — Сицилїйский історик, Тумайос, каже знов, що у Всхіднім мори єсть остров званий Равнонія, коло котрого море з весни викидає множество бурштину, після Пітеаса таке множество, що люди там підпалюють собі огонь і продають своїм сусїдам Тевтонам. Словом „рав" називають Данцї й до нинї бурштин.

У римского писателя Плїнія находить ся знов така згадка про бурштин: За цїсаря Нерона привезла римска фльота, що їздила до устя Лаби, 30.000 фунтів бурштину (ґлесум). Вернувші домів римскі моряки розказували, що виділи, як тамошні мешканцї збирали бурштин на водї, коли єго море підчас приплину викинуло на верх, або по відпливі лишило в охабах. Він так легкий — кажуть они — що плаває верх води і як би на нїт висїв. Наконець римский історик Тацит, котрий переказав нам, що Ґермани називали бурштин „ґлесум", доносить в тім самім місци, що Всхідне море називає ся свевским т. є. швабским.

Із тих всїх стародавних згадок про бурштин і записок грецких та римских писателів виходить, що бурштин вже в глубокій старинї знаходив ся в тім самім місци, де ще й до нинї

дає голосувати на себе та хотів голос передати на Михайла Голода, але комісар вже не дозволив того. Наконець піднесено закид, що староста двох правиборців з громади Желдця, Василя Курната і Гриня Курната засудив на арешт, щоби їм не дати можности взяти участь в виборах, і що з громади Мости великі візвано 12 правиборців до староства в день правиборів. Курнатів засуджено, то правда, але в день правиборів випущено і один з них, Грицьь Курнат, голосував а 12 правиборців з Мостів великих завізвано случайно в їх власній справі, але пущено вже о 10 год. рано а правибори в Мостах великих тревали до 10 вечером.

По сім поясненю правительственного комісаря одобрила Палата майже одноголосно вибір пос. Стажиньского.

Новинки.

Львів дня 2-го січня 1897

— **В Юрівцях,** в деканаті сяніцкім, відбуло ся дня 20 грудня торжество благословеня цілковито відновленої церкви при участи о. декана Сембратовича і кількох сьвящеників.

— **Рада міста Бродів** ухвалила одноголосно дня 31-го грудня віднести ся до сойму з просьбою о зміну викладового язика в тамошній гімназиї з німецкого на польский.

— **Новий поділ часу.** Послідними днями відбули ся у Відни збори зелїзничих урядників, котрі постановили дати почин до введеня нового поділу часу. Замість 12 годин в день і 12 годин в ночи, має числити ся доба на 24 годин. Та гадка, помимо великих трудностий, котрі треба буде з початку поборювати, принесе певні користи. В Італії та система численя часу вже заведена на зелїзницях і показала ся дуже практичною, тим більше, що не виставляє людий на похибки, які нинї часто лучають ся. В Канаді заведена та система вже у всїх урядах. В сім роцї має бути новий поділ часу заведений у Франциї і Бельгії в зелізничім урядованю, а Німеччина піде за їх примірем.

— **Про еміґрацию** пишуть з Гусятинщини: Гадка еміґрациї знов прокинула ся в нашім повітї, а розбудила єї здаєть ся горячка еміґрацийна з сусїдного, скалатского повіту. Вибирає ся кілька родин на пр. з Постолівки до північної Америки. Від виеміґрувавших давнїйше не дістають нїякої вістки, а сю обставину уважають за добрий знак („певне їм добре веде ся“). В гуртї повернувших сими днями з Бразилії знаходять ся два з тутешного повіту, Роздеби з Мичковець чи з Городницї. Може бути, що їх оповіданя о бразилїйскім „раю“ здержать охотників, а й ґрунт тепер дешевший. В короткім часї має бути виставлених на лїцитацию кількнайцять селяньских ґаздівств на пр. в Личківцах, Нижбірку і ин. за затягнені в черновецкім банку довги, то-ж кождий вичікує дурнички, аби за половину вартости набути поле. Побоюємо ся, що за кілька лїт таких лїцитаций буде кількадесять, то-ж тогдї і розпічне ся еміґрация на добре.

— **Чого вже не крадуть!** Хороший, молодій панні Мариї Філеки відрізав злодїй на головній улици у Відни єї власну косу. Коса була довга і груба, а що найважнїйше — не приправлена, а сплетена з власного волося. Злочинець відрізав дївочу окрасу при самій голові. Панночка числить собі шкоду на 10 зр., але стратила надію, щоби за ті гроші придбала собі нову косу.

— **Межи двома сонцями.** Від 24.000 лїт настане доперва другий раз на небі така констеляция, в якій наша земля знайшла ся точно о півночи дня 31-го грудня межи двома сонцями. Одно сонце стояло на полуденнику над виднокругом, друге на полуденнику під виднокругом. Над виднокругом стояло наше сонце, під виднокругом стояв Сирій, що в далеких-предалеких країнах вселенної так само осьвічує і огріває планети, які кружать довкола него по елїптичних дорогах. Треба додати, що Сирій єсть новійшим і сьвітлїйшим сонцем, як наше. Коли-б наша земля була в такім самім віддаленю до Сирія, як до сонця, то ми мали би більше сьвітла і тепла 154 разів тілько! Не жалуймо за тим, бо тогди ми спекли би ся хиба на уголь, як перепечена бараболя. Що-до маси, Сирій більший від сонця після найновійших обчислень, 2·2 разів. Біле сьвітло Сирія стає доказом на те, що так званий процес солярний відбуває ся на нїм в цїлій силї. На нашім сонци він уже ослаб троха, бо єго сьвітло не єсть уже чисто біле, але впадає троха в жовтаве. Віддалене Сирія від нашого сонця не дасть легко виразити ся в кільометрах. Правдоподібно оно виносить дрібничку: 168,856.040,000.000 кільометрів!

Запросини до передплати.

Маю честь повідомити Високопреподобне і Всечестнїйше Духовеньство, що невдовзї зачне ся друковати в нашій друкарнї в Жовкві в рускім перекладї цїнне дїльце кардинала Россіньолього п. з. „Правди вічні“ і буде виходити зошитами місячно (всїх 16). Перший зошит появить ся з початком січня 1897. Знамените се дїльце стане дуже добрим підручником так для місионарів, як для загалу Духовеньства. Хто проте з Впр. і Всеч. Отцїв або і вірних кождого стану хотів би се дїльце набути, най ласкаво поперед зголосить ся до Заряду друкарнї ОО. Василиянів в Жовкві з тим заявленем, чи бажає одержати цїле дїльце разом, чи поодинокими зошитами. Передплата цїлого дїла виносить 64 кр., поодинокого зошита 5 кр.

З належним поважанем

Др. Климент Сарницкий ч. сьв. В. В.

Господарство, промисл, торговля, гіґієна і вихованє.

Добрі ради.

— Як поправити мокру сїножать? Мусимо зараз з гори зазначити, що маємо тут на оцї лиш малі сїножати селяньскі, на котрих не дасть ся все то зробити, що потреба, і так докладно, як на великих. Роботу треба тут обмежити до малих розмірів, а мимо того старати ся осягнути як найбільший хосен. Першою річию єсть, щоби мокру сїножать осушити, значить ся, спустити з неї воду. Иншої ради нема. Але в тім як-раз трудність для господаря, не так задля самої роботи, як задля инших обставин. Господар, що хоче осушити свою сїножать мусить насамперед порозуміти ся в тім дїлї з своїми сусїдами, до котрих ґрунтів она припирає, раз длятого, щоби они не ставили єму якої перешкоди, а відтак щоби їм своєю роботою не зробити шкоди, наконець щоби ще й їх, коли-б того було потреба, позискати до спільної роботи. Відтак треба знати, звідки бере ся вода на сїножати і в котру сторону она могла би найлекше і найскорше спливати. Коли причиною єсть ріка або став, то нема на то иншої ради, лиш треба береги підсипати і обсаджувати їх верболозами, з ко-

---

знаходить ся, лиш що тогди знаходив ся мабуть на більших просторах, як нинї; море вимивало єго і тогди так само з берегів, як нинї.

В теперішних часах знаходить ся бурштин в слїдуючих сторонах: На побережу Всхідного (Балтийского) моря, на півострові, званім нинї по нїмецки Самлянд (Samland), на захід від міста Королевця (Königsberg) почавши від побережного міста Пілава (Pillau) аж до села Стебники. Єсть то найстарша і найславнїйша а заразом і найобильнїйша в бурштин сторона. Двайцять миль на полудне від побережа, на висоті 40 метрів понад морем, знаходить ся бурштин також коло місцевости Хобеніце в Познанщинї. В тій сторонї єсть мале озеро, котре иноді по сильній бури викидає бурштин на беріг. В другій знову сторонї, майже на самій пруско-росийскій граници, над річкою Шква, що повисше Остроленки впадає до Нарви, єсть місцевість, звана Фрідріхсгоф (напротив Домброви по росийскій сторонї), де ще в половинї сего столїтя були копальнї бурштину. Навіть і в нашім краю знаходить ся бурштин, але дуже рідко. У львівскім унїверситетї єсть оказ бурштину, знайденого в околици Львова. Здаєсь однакож, що сей бурштин дістав ся тут до нас колись дуже давно з півночи, коли земля одної части нашого краю була покрита ледом. Лїд заніс той бурштин разом з намулом аж в наші сторони і тут єго лишив.

Дальше знаходить ся бурштин в уральских горах, в пермскій ґубернії в Росиї, коло Єкатеринбурґа. Богаті копальнї бурштину суть також в позаднїй Індиї, в долинї Гу-Конґ. Копальнї ті знаходять ся там доокола одної гори, на котрої вершку єсть сьвятиня Сівас. Земля, в котрій тут знаходить ся бурштин, єсть жовточервонава, а коли єї сьвіжо розкопати, то з неї виходить ароматичний запах. Коли-ж земля тота постоїть довший час на воздусї, то прибирає неприятний запах земної смоли. В глубинї 15 метрів знаходить ся тут купками найкрасший бурштин. Крім того знаходить ся бурштин ще в Швециї, Ґренляндиї, Голяндиї, Франциї і Ішпанії, Сицилії і Румунії, але лиш сицилійский, т. зв. сіментіт, має практичне значінє. Румуньский бурштин єсть чорний.

Придивім же ся тепер, коли і як повстав бурштин; він у великій части сам розказує нам свою історию, ба, та й історою розвою нашої землї. В бурштинї знаходить ся дуже богато всїляких малих зьвірятон, комах, листочків, цьвітів та куснїв дерева і по тім дійшли учені єго походженє.

По третій, т. зв. середнозьвіринній добі, розвою нашої землї, котра закінчила ся крейдовою утворою або формациєю, настала новозьвіринна доба і розпочала ся треторядною утворою. Із сеї доби походять великі поклади т. зв. брунатного вугля камінного, соли і каініту (в Калуши) та нафти. На побережу Всхідного (Балтийского) моря від Ґданьска аж поза Клайпеду (Мемель), де знаходить ся бурштин на мори, видко насамперед глину, а під нею велику масу піску, під котрою знов приходять верстви, в котрих звичайно знаходить ся брунатний вуголь камінний. Сї верстви сягають аж далеко на полудне, до Ломжи і Остроленки в Росиї. В них знаходять ся иноді цїлі пнї, часом і на 30 метрів довгі, звугленого дерева. Всї ті пнї лежать похилені в одну сторону, мов бо їх щось відразу в ту сторону повалило. Під тими покладами знаходить ся верства синозеленого піску і в нїм знаходить ся бурштин. Де та верства звана „синьою землею“ припирає до моря, там вода вимиває з неї бурштин. Отже з тих покладів і з самого бурштину дійшли учені до такого вислїду:

Цїла теперішна північна Нїмеччина, Данїя і Швеция були колись, богато тому тисячів лїт назад, вкриті величезними пралїсами, в котрих переважали шишкові дерева, подібні до теперішних наших сосон та ялиць. Дерева ті, звані бурштиновими, були 30 до 40 метрів і більше високими, а в промірі метер до півтора широкими; в обємі мали 3 до 4 метри і більше. Они мали в собі так богато живицї, як нїяке з наших теперішних дерев. З пня і з галузя а може й з кореня випливала жовта як золото живиця, а своїм сильним ароматичним запахом наповняла весь воздух. Земля в тих лїсах була вкрита мохом, котрий обрастав і самі дерева. Денеде були в такім пралїсї і багна. В сторонах, де росли ті дерева шишкові, було значно теплїйше, як тепер, а житє ростинне і зьвіринне в пралїсах, які они творили, було подібне до теперішного в наших лїсах соснових

Понад зеленою і вохкою покривою з моху, в котрій крили ся малі слимаки, та понад чорними багнами роїло ся в сьвітлї сонця, що добирало ся крізь галузє дерев, множество всїляких комах. Вивірки тихцем бігали по земли, вилазили на дерево, перескакували з одної галузи на другу. Пчоли і чмілї збирали пилок з цьвіту дерев та висисали мід з лїсних квіточків. На дереві сидів довбач і своїм дзюбом видовбував з кори червачки. Якісь чудачні пауки снували свою паутину або своїми довжезними ногами лїзли по дереві. Коло муравлиск, повних мурашок з великими головами увихали ся ящірки або виглядали де зпід якого каменя. Цьвіркуни та польні коники цьвірінькали лїтом цїлий божий день. У воздусї лїтали оси та шершенї, ріжнобарвні мотилї, блискучі хрущі, та мухи. Мшицї, площицї і инші комахи підгризали молоденьке галузє. Корники точили кору, а більші гусїльницї нищили значні части лїсів. По земли лазили стоноги, земледухи, щипавки і т. п., а коли настала ніч, то вилазили знов инші комахи. Але були й більші

трих відтак можна мати в господарстві не малий хосен. Сіножать треба обійти доокола і роздивити ся, чи де краями на ній не показують ся жерела. Звичайно бувають жерела з того боку, з котрого коло сіножати есть горб. Коли знайде ся жерело, або й два, три, то треба їх поглубити, викопати керничкы. Береги кернички треба добре обсипати сухою, навеженого де з поля землею, притолочити добре, і спустити ровець в ту сторону, в котру вода сама біжить. Дальше треба добре роздивити ся по сіножати, в котру сторону вода спливає і в слїд за тим, як біжить вода, копати рів. Коли сіножать лежить межи двома, більше менше однаково високими горбами, то спад води буде іти більше менше серединою сіножати; коли-ж один горб есть висший а другий низший, то спад води іде близше низшого горба і туди треба рів копати. Щоби лїпше виміркувати, куди іде слїд води, то треба з весни і по великих дощах уважати, куда вода найбільше і найсильнїйше стікає. На багнистих сіножатях, впрочім рівних, треба насамперед більше менше серединою проложити малий, навіть не копаний ровець, а зроблений лиш в той спосіб, що зверха розгорне ся болото на лопату широко. При тім уважає ся, чи і де до так робленого рівця вода з одного і другого боку спливає. В тих місцях робить ся відтак в той сам спосіб поперечні рівцї. Коли в той спосіб поробить ся уважно риті рівці, то вода вже досить значно збіжить до головного, поздовжного рівця, і там буде дальше прокладати собі сама дорогу, або, коли-б спад головного рівця був хибно визначений, то спинить ся і розілле ся десь в однім або кількох місцях. Тогди треба знов шукати лїпшого спаду. При робленю таких рівців треба не лиш на то зважати, щоби они ішли за спадом води, але й щоби були о скілько можна прості, не круті, бо на закрутах вода спиняе ся. Найважнїйша річ, щоби при робленю таких рівців не робити на осліп, як небудь. Треба добре дивити ся, думати, розважати і все так виміркувати, щоби вишукати як найлїпший спад води. А то іменно приходить ся нераз дуже трудно. Коли-ж вже раз знайде ся спад води, тогди треба ті рівці або поглубити, або коли де можна, також викопати рови. Землю, взглядно болото з рова треба відтак розгорнути так, щоби рів знов не замулив ся. Коли-ж би сіножать була так маленька, що копані рови забрали би богато ґрунту, то треба бодай лиш зверха поробити риті рівці, а при кінци сіножати викопати глубший рів аж до того місця, де вода має стікати. Так бодай зверха трохи осушену сіножать треба навозити сухою землею, зачинаючи з горішного кінця, не засипаючи, розуміе ся, рівців, вкривати грубо, а відтак засївати травою. Копати і робити рови та навозити сіножать землею треба в осени. Иноді навіть і в зимі або з весни можна розгортати рівці, коли вже знає ся спад води і коли нема снїгу а до сіножати приступ легкий.

— Як вигубити сосонку або падиволос на сїножатях? Сосонка, звана також падиволосом, тряскою або ивкою і яличкою, есть дуже шкідливою і упертою хоптою на сїножатях. Она має так глубокий корінь, що сягає иноді аж на шість метрів в землю. Корінь той, чи радше корняк, розрастає ся в земли, повзе дуже далеко і випускає відтак на верх двоякі била: одно насїнне, раньше, з першої весни, котре есть брунатнаве з насїнною головкою, без галузок, а друге ялове, зелене з галузками, котре вирастає пізнїйше і надає цїлій ростинї вид сосонки абоялички. Сосонка росте на вогких і багнистих ґрунтах великими масами і приглушуе всяку иншу траву та псуе сїно, бо на пашу не лиш не придатна, але й шкідлива; конї навіть гинуть від неї. Сосонку, задля еї глубокого корняка, дуже трудно вигубити і сам один господар не дасть їй ради, бо хоч би й вигубив еї, то она влїзе ему з ґрунту недбалого сусїда. Треба отже щоби всї господарі разом старали ся еї нищити. Найважнїйша річ в тім, щоби осушити ґрунт, бо тим відбере ся їй найбільшу силу до житя. Відтак треба засївати сїножать такими травами, котрі би її не давали розрастати ся (н. пр. горошком луговим, деякими родами конюшини і т. п.). Показало ся, що також добре заливати скошену попри самій земли сосонку розпущеною солию або посипати каінїтом і томасівкою. Сіль і каініт нищать сосонку. Кажуть, що добре також пускати гуси на ті місця, де богато сосонки. Мимоходом скажемо тут, що сосонка має в собі богато кременя і еї уживають длятого до полїрованя металїв, а сосонки безгалузої, званої також хвощем (Equisetum hiemale), що росте по лїсах, уживають до полїрованя (вигладжуваня) дерева.

— Лїк на пискову і ратичну заразу. Від практичного господаря п. Стан. Ляховского, секретаря товариства огородничого у Львові і ц. к. судового урядника довідали ся ми, що на пискову і ратичну заразу есть дуже добрий слїдуючий лїк, котрий і дешевий, і кождий господар може легко сам собі его зробити: Скоро де вибухне та зараза, треба зараз цїлу стайню добре вичистити, обмити жолоби і драбини лугом або карболевою водою, а відтак посипати землю потовченим на порох негашеним вапном і аж тогди дати підстїлку. Відтак треба взяти саджі, зварити еї у воді і дати ся їй підстояти, а підстоялу брунатну воду зцїдити до бутлї. Відтак зробити квачик з чистого платка, мачати в так прилагодженій воді і промивати нею писок худобинї і ратиці. В саджі і зробленій з неї воді знаходить ся твориво зване кресзотом, котрий як-раз помагае на згадану заразу. Господар той ужив на 20 коров півтора кірця вапна на два рази до посипуваня землї в стайни. Як бачимо, кошт не великий, а средство практичне; вапно буде коштувати $1\frac{1}{2}$ до 2 зр., а саджі може кождий з кагли собі набрати.

ТЕЛЕҐРАМИ.

Будапешт 2 січня. Президент мінїстрів принимаючи в день нового року лїберальну партию сказав, що відновлене угоди з Австриею есть конечне.

Париж 2 січня. Цар прислав президентови републики ґратуляцийну телеґраму, в котрій в імени своїм і цариції желає Франциї успішного розвою і завіряе, що не забуде нїколи своеї гостини в сїм краю.

Париж 2 січня. Фор відповідаючи на ґратуляцию дипльоматичного тїла заявив, що Франция буде завсїгди стреміти до удержаня мира.

Рим 2 січня. Ґен. Нарацціні прибув тут з першим відділом італїяньских плїнників з Абесинії.

— **Книгарня наукового тов. ім. Шевченка** у Львові, улиця Академічна ч. 8. продає слїдуючі книжкі: Вас. Чайченко. Під хмарним небом, поезиї часть I, 1 зр., Книга казок, поезиї часть II, 60 кр., Твори прозаічні ч. I. 80 кр., ч. II. кр., ч. III. 80 кр. — Записки Товариства імени Шевченка ч. I, II, III, IV. по 1 зр.— Тарас Шевченко. „Кобзар" 2 томи 4·50 зр. з пересилкою 5 зр. — Павло Граб. Збірник поезий ч. I. 20 кр., З чужого поля. Переклади 20 кр. — Іван Сурик. Твори, з московского 10 кр. — Олекс. Колесса. Шевченко і Мицкевич 1 зр. —

зьвірята, а найлїпшим доказом на то велике множество клїщів, знаходжених в бурштинї, котрі, як звістно, сидять в гущавинї і спускають ся на переходячу зьвірину та впивають ся в ню.

О тім всїм розповідає нам бурштин, котрий заховав нам множество всїляких, вигибших же зьвірят. В бурштинових пралїсах рідко яке дерево було здорове. Вітри і бурі ломили галузе і цїлі дерева; старі дерева, поточені черваками, попідгнивані, падали вже від найменшого подуву вітру і ломили галузе на здорових. Від того робили ся на деревах і їх галузю рани, з котрих відтак випливала живиця. З поменших ран плила она лиш невеликими каплями, але де рана була більша, коли н. пр. грім розтріскав цїлу гиляку або розпоров кору від вершка аж до споду, то з таких ран плила живиця так обильно, що величезними капливцями звисали аж до споду. Ствердвувши на дереві, топила ся она знов від сонця і так поволи обливала цїле дерево. В розтопленім станї ловила она всїлякі зьвірята, що до неї случайно прилипали, і части ростин, що навіяв на ню вітер, заливала їх і так вкривала на віки. Коли відтак затвердла, кришила ся і спадала на землю, та утворила з перегнитим мохом і другими ростинами через сотки лїт цїлу верству бурштинову. Коли-ж пізнїйше земля так запала ся в спід, що вода мала до неї приступ, то филї перемішали сю верству ще з намулом і так утворили ту верству, з котрої тепер море бурштин знову вимивае.

От тому то показуе нам тепер бурштин знов дуже цікаві, як би живі ростини і зьвірятка давно загибшого сьвіта. Побільшаюче скло виказуе нам в бурштинї найменші їх подрібности. Видю кусники кори, камінці, землю, волоски з вивірок, піре з птахів, мушки так маленькі, що они голому оку представляють ся лиш як малесенька точка. Але бувають і більші; знаходять ся н. пр. цїлі листочки і цьвіти, великі хрущі і мухи, пауки і мурашки, ящірки і т. п. Тим способом знайшло ся в бурштинї звиш 2000 родів всїляких зьвірят, самих комарів і мух 230 родів. З такого бурштину пороблено великі і дуже цїнні збірки, з котрих найславнїйша есть в бурштиновім музею Стантіна і Бекера в Королевци, котра має 50.000 штук бурштину з находячими ся в нїм всїлякими ростинами і зьвірятками. Друга есть в природничім музею в Берлинї і обнимае 14.000 штук.

Бурштин з находячими ся в нїм закамені́лостями, особливо коли они рідкі, платить ся дуже дорого. Так н. пр. заплачено за бурштин з листом з цинамонового дерева 11.000 марок (660 зр.), а за инший бурштин з цьвітом з якогось дерева 300 марок (180 зр.). Висока цїна такого бурштину піддала — як то звичайно буває — гадку до штучного підроблюваня і обманьства. Звичайний кусник бурштину розрізують на двоє, видовбують в однїй половинї дїрку і вкладають там якесь мале зьвірятко н. пр. рибку, ящірку, зелену жабку і т. п., відтак заливають мастиксом, намащують обі половини гризучим калї, розгрівають, стулюють до купи і добре стискають. Так підроблений бурштин виглядає зовсїм як правдивий і не видко, щоби він був де розрізаний; але скоро его вложити в міцний спіритус або в горячу воду, то він зараз розлїзе ся.

(Дальше буде.)

За редакцию відповідає: **Адам Креховецкий**

З друкарні В. Лозиньского під зарядом В. І. Вебера.